

Pojęcie i obowiązywanie prawa

ROBERT ALEXY

Pojęcie

---

i obowiązki

---

prawa

---

przełożył BOGDAN BARAN

WARSZAWA 2020 · WYDAWNICTWO TRYBUNAŁU KONSTYTUCYJNEGO

REDAKCJA NAUKOWA dr Agata Czarnecka
REDAKTOR PROWADZĄCY Krzysztof Budziło
REDAKCJA I KOREKTA Biblioteka i Wydawnictwo Trybunału Konstytucyjnego
PROJEKT TYPOGRAFICZNY Tomasz Smółka · studioformat.pl
RECENZENT dr hab. Karol Dobrzeński prof. UMK

Robert Alexy, Begriff und Geltung des Rechts © 2019
Verlag Karl Alber part of Verlag Herder GmbH, Freiburg Im Breisgau

Copyright by Trybunał Konstytucyjny, Warszawa 2020

ISBN 978-83-87515-97-3

WYDAWCA Trybunał Konstytucyjny
00-918 Warszawa, Al. J.Ch. Szucha 12a, www.trybunal.gov.pl

SKŁAD, DRUK I OPRAWA Studio Format, Solna 4/9, 20-021 Lublin, studioformat.pl

---

Spis treści

Przedmowa	9
-----------	---

ROZDZIAŁ 1

Problem pozytywizmu prawniczego	11
--	-----------

I. Podstawowe stanowiska	11
II. Praktyczne znaczenie sporu o pozytywizm prawniczy	12
1. Ustawowe bezprawie	13
2. Sędziowskie rozwijanie prawa	15

ROZDZIAŁ 2

Pojęcie prawa	19
----------------------	-----------

I. Główne elementy	19
II. Pozytywistyczne pojęcia prawa	20
1. Pojęcia prawa zorientowane prymarnie na skuteczność	20
1.1. Aspekt zewnętrzny	20
1.2. Aspekt wewnętrzny	21
2. Pojęcia prawa zorientowane prymarnie na stanowienie	22

III. Krytyka pozytywistycznych pojęć prawa	25
1. Tezy o rozdziale i o powiązaniu	26
2. Ramy pojęciowe	28
2.1. Pojęcia prawa bez obowiązywania i z obowiązywaniem	28
2.2. Systemy prawa jako systemy norm i jako systemy procedur	29
2.3. Perspektywa obserwatora i perspektywa uczestnika	29
2.4. Związki klasyfikujące i kwalifikujące	30
2.5. Kombinacje	31
3. Perspektywa obserwatora	32
3.1. Pojedyncze normy	32
3.2. Systemy prawa	35
4. Perspektywa uczestnika	39
4.1. Argument ze słuszności	39
4.2. Argument z niesprawiedliwości	43
4.2.1. Pojedyncze normy	43
4.2.2. Systemy prawne	64
4.3. Argument z zasad	70
4.3.1. Teza o inkorporacji	72
4.3.2. Teza o moralności	74
4.3.3. Teza o słuszności	76

ROZDZIAŁ 3

Obowiązywanie prawa	81
1. Pojęcia obowiązywania	81
1. Socjologiczne pojęcie obowiązywania	81
2. Etyczne pojęcie obowiązywania	82
3. Prawnicze pojęcie obowiązywania	83
II. Kolizje obowiązywania	84
1. Obowiązywanie prawne a obowiązywanie społeczne	84
1.1. Systemy norm	84
1.2. Pojedyncze normy	86

2. Obowiązkiwanie prawne i obowiązkiwanie moralne	86
2.1. Systemy norm	87
2.2. Pojedyncze normy	88
III. Norma podstawowa	89
1. Analityczna norma podstawowa (Kelsen)	90
1.1. Pojęcie normy podstawowej	90
1.2. Konieczność normy podstawowej	93
1.3. Możliwość normy podstawowej	96
1.4. Treść normy podstawowej	98
1.5. Status i zadania normy podstawowej	99
1.5.1. Zadania	99
1.5.2. Status	101
2. Normatywna norma podstawowa (Kant)	109
3. Empiryczna norma podstawowa (Hart)	114
ROZDZIAŁ 4	
Definicja	117
Bibliografia	121